

DRUŠTVENI ZNAČAJ VOLONTERSTVA: Okviri, granice, podsticaji

Miroslav Ružica

PRISTUP TEMI

- Volonterstvo i društveni kontekst: podsticaji, ograničenja
- Svet se promenio: globalizacija, država blagostanja,
- tranzicija, Evropa efekt
- Od civilnog društva ka trećem sektoru: konsolidacija i održivost - između članstva i menagmenta

VOLONTERSTVO: individua, zajednica, kolektivna akcija

- od pružanja usluga do građenja zajednice
- od nespecifične ka visoko specijalizovanoj usluzi
- spontano i formalno strukturirano: uloga institucija
- da li je zaposlenost u trećem sektoru volonterstvo?
- detaljna regulative i/ili kulturna mobilizacija?

GLOBALIZACIJA: koncept, proces, uticaj

- Tiče se internacionalne integracije tržišta roba, usluga, i kapitala. Akceleracija procesa; od 1970s međunarodna razmena udvostručena; IDI je 4-puta uvećan u poslednjoj dekadi
- Novi kontekst ili post-industrijsko društvo: nova ekonomija, tehnologija, međunarodna podela rada, internacionalne migracije.
- Izazovi Kine, Indije, Jugoistočne Azije.
- "Susedi" kao saborci (protiv koga?) i/ili predatori našeg izvoza i industrije?

Globalizacija i 'država blagostanja'

- Ključno pitanje: 'država blagostanja' ili da li je država/vlada sposobna da vrši makroekonomsku ulogu, tj. da oporezuje kao i ranije, da redistribuira prihode i reguliše proizvode i proizvodni proces (i zapošljavanje)?
- Tri škole: globalisti, skeptici, i revizionisti.

Globalizacija - tri škole

- Globalisti smatraju da je 'država blagostanja' ugrožena jer je izložena nadnacionalnom tržištu (makroekonomska regulacija, poreska baza).
- Globalizacijski skeptici smatraju da nema ni teorijskih niti empirijskih dokaza da se obim države blagostanja smanjuje.

Globalizacija - tri škole

- Revizionistička škola dopušta da je 'država blagostanja' pod konstantnim pritiscima ali da razloge za to treba tražiti unutar nje (skupa radna snaga, rigidna regulacija, obimni socijalni programi). Drugim rečima, njene makro ekonomske ambicije i obilati programi zaštite životnog standarda su problem.
- Globalizacijska debata nije završena, a ponuđena evidencija podržava sve tri škole mišljenja ili nijednu.

DRŽAVA BLAGOSTANJA: PROMENA PARADIGME

- Liberalizacija, privatizacija, deregulacija, fleksibilnost tržišta radne snage
- Internacionalizacija modela (Svetska Banka, IMF, bilateralna pomoć)
- Demontaza i/ili rekonstrukcija (redukcija prava, revizija penzionog, zdravstvenog i radnog osiguranja i socijalne zaštite)
- Socijalna politika: od socijalizacije rizika do individualizacije rizika, tj. socijalna politika treba da poveća individualni kapacitet na tržištu (human capital), a ne korekciju tržišta.
- Od 'države blagostanja' ka "good governance", odnosno ka tržištu sklonoj vlasti čiji je glavni zadatak stvaranje humanog kapitala.

Prepoznavanje modela adaptacije

- Restrukturiranje i adaptiranje ipak je u skladu sa 'path dependence' konceptom; to znači da su prethodni razvoj, institucionalne mreže i kolacije interesa ključni u izboru strategija (Švedska, Nemačka, USA/Britanija); izvan zapadnog kruga, iskustva jugoistočne Azije.
- Dva prepoznatljiva modela: Američki i Nemački

Prepoznavanje modela adaptacije

- Američki model: visok nivo zaposlenosti i stvaranja novih poslova, ali u uslužnim delatnostima, sa niskim primanjima, minimalnom zaštitom i maksimalnom fleksibilnošću, i privatizacijom socijalne politike.
- Nemački model ili “welfare without work” sa snažnom zaštitom već zaposlenih (sigurnost zaposlenja, visoke nadoknade, penziono i zdravstveno osiguranje), ali uz izrazitu i masovnu nezaposlenost; može se dodati i ‘welfare without offsprings’ (izrazito nizak fertiltet, prirodni priraštaj, odnosno vidljiva depopulacija), ali to nije samo obeležje Nemačke.
- Postoji li prepoznatljivi trend u regionu?

SOCIJALNA TRANSFORMACIJA NAKON 1989.

- **ključ za razumevanje civilnog društva i volonterstva**
- Dvostruki izazovi (globalne promene, system-change)
- Agencija promena: domaća srednja klasa, međunarodni akteri;
- Da li većina prirodno preferira demokratiju? (pogrešna pretpostavka, ali dobar konceptualni dizajn)
- Strana ulaganja, liberalizacija/privatizacija, komercijalizacija usluga
- Da li su visoki 'socijalni troškovi' ugrožavali ekonomski rast?

Civilno društvo / Treći sektor

- Od eksplozije ka konsolidaciji
- održivost trećeg sektora (infrastruktura, lokalne NGO)
- građenje welfare mix-a ili javni, privatni i treći sector: okviri za pružanje usluga
- dileme o legitimnosti

Promene u socijalnoj politici i socijalnoj strukturi: podsticaji i ograničenja volonterstvu

- Inicijalno opadanje zaposlenosti, rast nezaposlenosti (preko 10%), posebno nekvalifikovana radna snaga;
- Produktivnost i porast plata, ne i zapošljavanja
- Stabilizacija zaposlenosti ali na niskom nivou (50-55% a u EU15 65%);
- Nakon 1995 radikalne promene u socijalnoj politici;
- Socijalne nejednakosti, velike regionalne razlike, eksodus sa sela;
- Nova socijalna struktura? (dualno tržište, dualne usluge, porast nejednakosti/Latinsko Američki-tip?, pitanje legitimacije (kriminal, niska socijalna integracija, sukobi).

Evropa efekt

- Geopolitika ili blizina Brisela kao ključ
- Europeizacija: cilj ili proces, strateški izbor ili neminovnost (a šta ako ne uđemo u EU)
- EU pristup: ljudska prava (jednakost šansi ili redistribucija, pozitivna diskriminacija, participacija)
- Harmonizacija procesa, programa, standarda: ka evropskom socijalnom modelu?

OKVIRI PROMENA

- 'Invazija barbara': scenariji gotovi, domaća rezija spora i nedosledna ('vlasništvo nad reformama').
- Gradnja počinje, ali od krova: programi smanjivanja siromaštva
- Kreiranje nove javne agende ili vizije bez pokrića (strategije o održivom razvoju, gender-u, manjinama, ugroženim grupama): novogovor, 'razgovor gluvih,' 'tiranija status-a quo' i/ili volja za promenama.
- Monopol javnog sektora ili stvaranje novog welfare mix-a (javni, privatni i neprifitni sektor u proizvodnji i pružanju socijalnih usluga).
- 'So soli' ili kako znamo to sto znamo: istraživanja, banke podataka, 'zajednice znanja', javna rasprava.

Pravac promena

- **Za ili protiv trenda: penzionarna reforma** (priča o 'tri stuba' ili o racionalizaciji postojećeg sistema: održivost, vrednosti penzija)
- **Odlaganje reformi: zdravstvo** (odmakle pripreme, kozmetičke promene, ko je agent reformi, skup sistem)
- **'Treniranje strogoće': socijalna zaštita:** (selektivnost, targetovanje, welfare mix, novi fokus na usluge?)
- **'Kako upokojiti vampira:' obrazovanje** (obrazovna struktura, javno/privatno, modernizacija, glavni grad/regioni, Bolonjski proces, socijalni aspekt)

Druga strana meseca ili kako do nove agende

- Unutrašnje i spoljne migracije (nova tranziciona urbanizacija ili nekontrolisani rast gradova, gašenje sela, nepoznate urbane forme uz puteve), promene u stanovništvu (starenje, brain drain, fertilitet), investiranje u potomstvo (struktura porodice, javna podrška).
- Politika stanovanja (posledice privatizacije stanova, podrška stanogradnji, a pogotovu u stvaranju a rent sector, podrška specifičnim grupama, urbano planiranje, programi regularizacije nelegalne gradnje)
- Ekologija i kvalitet života ili održivi razvoj kao nova paradigma.
- Rad, radni uslovi, socijalni status, sigurnost posla

IZBOR I POSLEDICE: 'ako ne platiš na mostu, platićeš na ćupriji'

- nadolazeća kriza u socijalnoj politici ('suvišno stanovništvo'),
- 'kultura siromaštva,' (dugotrajna nezaposlenost, siva ekonomija, struktura potrošnje, 'prigradska naselja', višegeneracijska porodica)
- socijalna integracija (socijalni kapital, nasilje u porodici, kriminal, korupcija, 'govor mržnje' i nacionalni odnosi)
- Okvir orijentacije: Evropa kao sudbina, regionalni identitet, nacionalna država u 'mi protiv njih' ključu (kultura sećanja, suočavanje sa prošlošću)